

СЛИВІНСЬКА А. В.,
аспірантка кафедри господарського
права та господарського процесу
(Інститут права Київського
національного університету
імені Тараса Шевченка)

УДК 346.91

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2022.1.14>

ПРОБЛЕМАТИКА СУБ'ЄКТНОГО СКЛАДУ КОРПОРАТИВНИХ СПОРІВ

Статтю присвячено дослідженню низці дискусійних у юридичній теорії та практиці питань щодо суб'єктного складу корпоративних спорів. Авторка визначає сторін корпоративного спору та з'ясовує, які юридичні особи можуть виступати учасниками таких спорів. Розглянуто наукові підходи та до визначення поняття «корпорація» й обґрунтовується недоцільність використання даного терміну для позначення юридичної особи – учасника корпоративного спору. На підставі аналізу наукових напрацювань та судової практики, авторка пропонує визначення юридичної особи корпоративного типу як учасника корпоративного спору та розкриває її особливості. У статті наведено ряд актуальних правових позицій Верховного Суду щодо спорів за участі юридичних осіб різних організаційно-правових форм та проаналізовано обґрунтованість їх віднесення до корпоративних спорів.

Досліджено можливість інших суб'єктів, окрім юридичної особи та її учасника, брати участь у корпоративних спорах, а саме: посадових осіб товариства, державних реєстраторів, нотаріусів тощо. Авторка також розглядає проблематику надання органу корпоративного управління статусу самостійного суб'єкта корпоративних спорів та висловлює заперечення з цього приводу. У контексті дослідження потенційних учасників корпоративного спору, авторка звертає увагу на доцільність визнання кінцевого бенефіціарного власника учасником корпоративного спору, зокрема, у якості уповноваженого представника юридичної особи-нерезидента.

У статті розглянуто таку особливість суб'єктного складу корпоративних спорів, як множинність їх учасників та відсутність дієвого механізму судового захисту їх прав. Для вирішення даної проблеми, авторка пропонує імплементувати у господарське процесуальне законодавство інститут групового позову. Обґрунтовано необхідність закріплення у Господарському процесуальному кодексі України права подання групового позову для вирішення, у тому числі, корпоративних спорів.

У висновках авторка підсумовує зміст статті, визначає суб'єктний склад корпоративних спорів та пропозиції щодо удосконалення законодавчого регулювання даного питання.

Ключові слова: корпоративний спір, господарське судочинство, учасник корпоративного спору, груповий позов.

Slyvinska A. V. Problems of the subject composition of corporate disputes

The article is devoted to the study of a number of controversial issues in legal theory and practice on the subject composition of corporate disputes. The author identifies the parties to a corporate dispute and finds out which legal entities may



be parties to such disputes. Scientific approaches to the definition of “corporation” are considered and the inexpediency of using this term to denote a legal entity – a party to a corporate dispute is substantiated. Based on the analysis of scientific developments and case law, the author proposes the definition of a corporate legal entity as a participant in a corporate dispute and reveals its features. A number of current legal opinions of the Supreme Court on disputes involving legal entities of various legal organizational forms are presented and the reasonableness of their qualification as corporate disputes is analyzed.

The possibility of other subjects, besides the legal entity and its participant, to take part in corporate disputes, namely: company officers, state registrars, notaries, etc. is examined. The author also considers the issue of recognizing the corporate governance body as an independent subject of corporate disputes and expresses objections in this regard. In the context of the study of potential participants in a corporate dispute, the author draws attention to the expediency of recognizing the ultimate beneficial owner as a participant in a corporate dispute, in particular, as an authorized representative of a non-resident legal entity.

The article considers such a feature of the subject composition of corporate disputes as the plurality of their participants and the lack of an effective mechanism for judicial protection of their rights. To solve this problem, the author proposes to implement in commercial procedural law the institution of class action. The necessity of enshrining in the Commercial Procedural Code of Ukraine the right to file a class action to resolve corporate disputes is substantiated.

In the conclusions, the author summarizes the content of the article, determines the subject composition of corporate disputes and proposals for improving the legislative regulation of this issue.

Key words: *corporate dispute, commercial litigation, participant in corporate dispute, class action.*

Вступ. Корпоративні спори є однією з найпоширеніших та найскладніших категорій справ, що розглядаються господарськими судами. Незважаючи на це, досі існує ряд питань щодо суб'єктного складу корпоративних спорів, на які не надає єдиної відповіді ні наука, ні практика: які юридичні особи можуть бути стороною корпоративного спору та які ознаки їм притаманні; чи можуть бути учасником корпоративного спору інші суб'єкти, окрім юридичної особи та її учасника; які існують механізми захисту корпоративних прав групи учасників тощо. Відповіді на усі ці питання дозволять покращити розуміння природи корпоративних спорів та, що найголовніше, вирішити практичні проблеми їх розгляду господарськими судами.

Окремі питання проблематики суб'єктного складу корпоративних спорів та корпоративних відносин досліджували О. Кологойда, І. Лукач, Ю. Жорнокуй, О. Щербина, О. Кібенко, Ф. Джемілова та інші. Однак, ряд аспектів даної теми досі залишаються нерозкритими в українській правовій науці, наприклад, як питання групового позову у корпоративних спорах.

Постановка завдання. Метою статті є визначення категорій суб'єктів, які можуть бути учасниками корпоративних спорів та з'ясування проблемних питань суб'єктного складу корпоративних спорів.

Результати дослідження. Однією з ключових ознак корпоративних спорів, що дозволяє відмежувати їх від інших видів правових спорів, є особливості суб'єктного складу. На перший погляд, визначити коло учасників корпоративного спору можливо, керуючись ст. 20 Господарського процесуального кодексу України (надалі – ГПК України), за якою корпоративними спорами є справи у спорах, що виникають з корпоративних відносин, в тому числі у спорах між учасниками (засновниками, акціонерами, членами) юридичної особи або



між юридичною особою та її учасником (засновником, акціонером, членом), у тому числі учасником, який вибув, пов'язані зі створенням, діяльністю, управлінням або припиненням діяльності такої юридичної особи, крім трудових спорів [1]. Виходячи з цього, впливає висновок про наявність двох основних категорій учасників корпоративного спору: (1) юридичної особи та (2) учасника (засновника, акціонера, члена) юридичної особи, у тому числі учасника, який вибув. Однак, як саме формулювання ст. 20 ГПК України, так і правозастосовна практика демонструє наявність ряду дискусійних питань з цього приводу: які саме юридичні особи можуть виступати стороною корпоративних спорів; чи можуть бути учасниками корпоративних спорів і інші суб'єкти – орган управління юридичної особи, її посадова особа, інші особи; чи може суб'єкт корпоративного спору бути множинним та виступати як група осіб тощо.

Перш за все, досі не з'ясованим залишається питання визначення особливостей та кола юридичних осіб, які можуть виступати стороною корпоративного спору. Так, для позначення юридичної особи у корпоративних відносинах науковці часто оперують поняттям «корпорація», при цьому, єдність у розумінні її змісту у насі відсутня. Одні вчені вважають корпораціями широке коло товариств – як підприємницьких, так і непідприємницьких [2, с. 224], чи навіть взагалі усі види юридичних осіб без винятку [3, с. 12]. Тоді як інші вчені суттєво звужують розуміння корпорації та відносять до них, наприклад, лише господарські товариства, як Н. Кузнєцова, Ф. Джемілова [4, с. 34-39; 5, с. 353], чи акціонерні товариства, як О. Щербина [6, с. 12]. Досить слушним є визначення корпорації, надане І. Лукач, за яким корпорація – це юридична особа, статутний капітал якої поділено на частки, що належать учасникам на праві власності та можуть відчужуватися згідно із законом, майно якої відокремлено від майна учасників, які несуть ризик обмеженої відповідальності за її боргами, а управління здійснюється органами корпоративного управління й учасниками товариства [7, с. 76]. Водночас вчена також обмежує корпорацію лише кількома організаційно-правовими формами господарських товариств: акціонерними, товариствами з обмеженою відповідальністю та товариствами з додатковою відповідальністю.

Вважаємо, що для розуміння суб'єктного складу корпоративних спорів (як і корпоративних відносин) оперувати поняттям «корпорація» наразі видається недоцільним. По-перше, українське законодавство, на відміну від науки, визначає корпорацію як договірне об'єднання кількох юридичних осіб (за ч. 3 ст. 120 Господарського кодексу України), а не окрему юридичну особу як самостійного учасника правовідносин. По-друге, юридична теорія не містить єдиного розуміння поняття «корпорація» і демонструє кардинально протилежні підходи, як це продемонстровано вище.

Тож, задля уникнення неоднозначності тлумачення, ми приєднуємося до думки науковців, які використовують поняття «юридична особа корпоративного типу» при визначенні суб'єктного складу корпоративних правовідносин та спорів. Такого підходу дотримується Я. Марущак, який наводить ряд їх ознак: утворення шляхом об'єднання майна та/або підприємницької чи трудової діяльності засновників; кількість засновників — дві або більше осіб; учасники наділяються корпоративними правами. Додатково до цих ознак, пропонуємо ще декілька, які також характерні для юридичних осіб корпоративного типу: статутний капітал поділено на частки; управління справами на засадах корпоративного управління; учасники, як правило, не відповідають за борги юридичної особи, а остання не відповідає за борги учасників. Визначення наявності чи відсутності таких особливостей юридичної особи дозволяє визначити, чи є спір за її участі корпоративним.

Судова практика свідчить про те, що учасниками корпоративного спору може виступати досить широке коло юридичних осіб, які не завжди відповідають усім вищезазваним критеріям. Зважаючи на чинне законодавство та класичне розуміння корпоративних відносин, юридичними організаціями корпоративного типу можливо назвати господарські товариства, кооперативи (виробничі, гаражно-будівельні, споживчі, обслуговуючі, сільсько-господарські), фермерські господарства, підприємства, засновані на власності двох і більше осіб, господарські об'єднання (асоціації, корпорації, консорціуми, концерни).



Натомість, судова практика виділяє і інші організаційно-правові форми юридичних осіб, які можуть бути учасниками корпоративних спорів: громадські об'єднання (Постанова Великої Палати Верховного Суду від 12.01.2021 у справі №127/21764/17) [8], адвокатські об'єднання чи бюро (як підтверджено Постановою Великої Палати Верховного Суду від 26.02.2020 у справі № 750/3192/14) [9], споживчі товариства (як відображено у Постанові Великої Палати Верховного Суду від 09.04.2019 у справі № 916/1295/18) [10].

Усі ці спори об'єднує те, що вони виникли у зв'язку з необхідністю реалізації та захисту права учасника на управління юридичною особою, і саме на підставі цього критерію Верховний Суд визначив їх як корпоративні. Наприклад, щодо громадських об'єднань Велика Палата Верховного Суду виклала позицію щодо розповсюдження юрисдикції господарських судів на спір щодо оскарження рішення загальних зборів громадського об'єднання, оскільки такий спір має ознаки юридичного спору щодо реалізації членом громадської організації свого права на управління нею. Тоді як юрисдикція суду не поширюється на внутрішньостатутну діяльність громадського об'єднання (громадської організації) – питання її створення, визначення напрямку діяльності, реалізації прав її членів на участь у такій діяльності (набуття та втрата членства у громадській організації) [8]. Іншим прикладом такого підходу є віднесення до корпоративних спорів між релігійною організацією та її учасником (засновником, членом), пов'язаних зі створенням, діяльністю, управлінням або припиненням діяльності такої організації (Постанова Великої Палати Верховного Суду від 06.04.2021 року у справі № 910/10011/19) [11].

Однак, настільки широке бачення спектру юридичних осіб-учасників корпоративних спорів видається необґрунтованим. Висновки про наявність корпоративних відносин, зроблені лише на єдиній підставі – наявності права на участь в управлінні юридичною особою, можуть призвести до викривленого розуміння корпоративних відносин та корпоративних спорів. Деякі вчені, як О.Р. Кібенко та В.Ю. Уркевич, пояснюють таку позицію Верховного Суду тим, що це дозволяє спростити визначення юрисдикції спору. Останнє має бути максимально простим, зрозумілим, тобто таким, щоб його можна було застосувати на момент звернення до суду з позовом, а не після того, як суд уже почав розглядати справу [12]. З таким підходом можна погодитися з огляду на необхідність підвищення ефективності судочинства та уникнення необґрунтованих перешкод у доступі до нього. Ми вважаємо, що при визначенні юрисдикції спорів за участі юридичної особи мають братися до уваги комплексно різні критерії: наявність чи відсутність поділу статутного капіталу на частки, корпоративних прав та обов'язків учасників тощо. З урахуванням цього, відносити до корпоративних спорів за участі, наприклад, релігійних організацій, не є правильним принаймні за суб'єктивним критерієм.

Таким чином, ми вважаємо, що учасником корпоративного спору може бути юридична особа корпоративного типу будь-якої організаційно-правової форми, заснована на об'єднанні майна та/або підприємницької чи трудової діяльності засновників, статутний капітал якої поділено на частки, управління справами якої здійснюється на засадах корпоративного управління, а її учасники наділені корпоративними правами та обов'язками.

Доволі дискусійним є питання можливості включення до суб'єктного складу корпоративних спорів не лише юридичної особи та її учасника, а і інших суб'єктів: органу корпоративного управління, посадових осіб, державних реєстраторів, нотаріусів, кінцевих бенефіціарних власників тощо. Щодо органів корпоративного управління, то у законодавстві деяких країн прямо передбачено їх право бути стороною корпоративного спору. Наприклад, у Німеччині правління, а також членів правління чи наглядової ради відносять до суб'єктів, які мають право подати позов про визнання недійсним рішення загальних зборів (ст. 245 Закону Німеччини «Про акціонерні товариства») [13]. За ст. 112 Закону Німеччини «Про акціонерні товариства» наглядова рада має право представляти товариство, у тому числі у суді [13].

У вітчизняній юридичній теорії також є ряд прихильників такого підходу, наприклад, І. Лукач [7, с. 262], В. Щербина [14, с. 239–250], О. Вінник [15, с. 223], О. Кібенко [16, с. 43].



Так, І. Лукач вважає органи корпорації самостійними суб'єктами корпоративних відносин, а також виділяє проблему неможливості наглядової ради бути відповідачем чи позивачем у справі, тоді як вона могла би представляти інтереси товариства [7, с. 262]. Логіка такого підходу зрозуміла: саме органи юридичної особи здійснюють управління її справами, приймають рішення, які можуть виступати предметом оскарження у суді.

Однак, ми вважаємо, що надання органам управління статусу самостійного суб'єкта – учасника корпоративного спору та корпоративних відносин загалом, є помилковим з ряду причин. По-перше, особа має володіти правами та обов'язками та мати здатність своїми діями набувати таких прав та обов'язків, щоб бути суб'єктом будь-яких правовідносин. Тоді як орган корпоративного управління лише реалізує права та обов'язки юридичної особи, а не власні. По-друге, учасник корпоративного спору повинен володіти процесуальною правосуб'єктністю, а орган корпоративного управління не має власних процесуальних прав та обов'язків та не може самостійно їх здійснювати. По-третє, орган юридичної особи, приймаючи рішення, виражає таким чином волю фізичних осіб, що входять до його складу, та втілює волю юридичної особи, тоді як власна воля у нього відсутня. З цього приводу ми підтримуємо позицію Ю. Жорнокуя, який стверджує, що фізичні особи, які складають органи акціонерного товариства, у внутрішніх, корпоративних відносинах є самостійними суб'єктами, які проявляють власну волю, тоді як у зовнішніх відносинах між товариством та третіми особами вони розглядаються як його складові, які виражають назовні його волю. Це не означає самостійності органу товариства як окремого суб'єкта [17, с. 15]. Натомість, якщо визнати орган корпоративного управління самостійним суб'єктом корпоративних відносин та спорів, цим самим довелось б визнати наявність у нього власної волі, що може відрізнятись від волі юридичної особи.

У той же час, видається слушним відносити до складу учасників корпоративного спору членів органів управління товариства. Судова практика демонструє, що посадові особи товариства часто виступають учасниками корпоративних спорів, наприклад, у справах щодо оскарження рішення загальних зборів товариства про відсторонення його директора. У таких випадках цікавим є визначення юрисдикції такого спору як корпоративного чи трудового. Велика Палата Верховного Суду у Постанові від 10.09.2019 у справі № 921/36/18 дійшла висновку, що реалізація учасниками товариства корпоративних прав на участь у його управлінні шляхом прийняття компетентним органом рішень про обрання (призначення), усунення, відсторонення, відкликання членів виконавчого органу цього об'єднання стосується також наділення або позбавлення їх повноважень на управління товариством. Хоча такі рішення уповноваженого на це органу можуть мати наслідки і в межах трудових правовідносин, але визначальними за таких обставин є корпоративні правовідносини [18]. Отже, спори за участі посадової особи товариства, діями якої могли бути порушені корпоративні права учасників та яку відсторонено рішенням таких учасників, виникають з корпоративних відносин, тож, є корпоративними.

Окрім посадових осіб товариства, брати участь у корпоративних спорах можуть і інші особи, наприклад, державні реєстратори, нотаріуси, професійні учасники ринку цінних паперів та інші. Слід зазначити про їх істотну відмінність від «традиційних» учасників корпоративного спору (юридичної особи та її учасника): такі особи не наділені корпоративним правом, яке могло б бути порушене, відтак, не можуть виступати позивачами у корпоративних спорах. Разом з тим, їх дії також можуть призводити до порушення корпоративних прав учасників товариства, відтак, слушним є залучати їх як третіх осіб без самостійних вимог щодо предмету спору на стороні відповідача (що неодноразово підтверджував Верховний Суд, наприклад, у Постанові від 13.03.2019 у справі № 202/30/17) [19].

Окремо варто звернути увагу на ще одну категорію осіб, яка наразі не визнається учасником корпоративних спорів ні у науці, ні у судовій практиці – кінцевих бенефіціарних власників юридичної особи. За визначенням, наведеним у Законі України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення», кінцевий



бенефіціарний власник – це будь-яка фізична особа, яка здійснює вирішальний вплив (контроль) на діяльність клієнта та/або фізичну особу, від імені якої проводиться фінансова операція [20]. Тобто, бенефіціаром є особа, яка незалежно від формального володіння, здійснює вирішальний вплив на діяльність товариства.

В Україні поширеним є застосування складних корпоративних структур, із залученням іноземних юрисдикцій. З точки зору структурування бізнесу це може мати ряд переваг, проте, у разі виникнення конфліктів – спровокувати певні перешкоди. Зокрема, якщо учасником корпоративного спору виступатиме юридична особа-нерезидент, суд повинен буде застосувати положення Господарського процесуального кодексу щодо провадження у справах за участі іноземних осіб. Так, звична процедура вручення судових повісток та документів повинна буде здійснюватися шляхом звернення із судовим дорученням до іноземного суду. Як наслідок, строки розгляду справи суттєво затягуються.

Вирішенням цієї проблеми могло б бути залучення до участі у справі кінцевого бенефіціарного власника, який має постійне місце проживання в Україні, як уповноваженого представника учасника-нерезидента. Наразі суди не визнають таких осіб учасником корпоративного спору, однак, саме такий шлях дозволив би уникнути зловживань щодо затягування розгляду справи у зв'язку із залученням учасників-нерезидентів та підвищити ефективність господарського судочинства.

Варто звернути увагу на ще одну особливість суб'єктного складу корпоративних спорів – не лише різноманіття, а і множинність їх учасників. У світовій практиці саме у корпоративних спорах поширеним є застосування інституту групового позову, який наразі не імплементовано в Україні. Груповий (колективний) позов можна визначити як позов уповноваженої особи, що подається в інтересах групи осіб і не передбачає безпосередньої участі членів цієї групи у судовому процесі. Історично груповий позов (з англ. class action) виник у країнах загальної системи права, зокрема, набув свого найбільшого поширення у Англії та США. При цьому, з початку його існування цей інструмент використовувався здебільшого у корпоративних спорах міноритарними акціонерами для захисту своїх корпоративних прав. Згодом груповий позов здобув популярність і в багатьох інших категоріях спорів, наприклад, щодо захисту прав споживачів, екологічних прав, у сфері будівництва, туристичних, житлово-комунальних послуг тощо.

У світі існує дві основні моделі групового позову – модель участі (opt-in) і модель неучасті/відмови (opt-out). Модель участі передбачає визнання членами групи лише осіб, які виявили бажання приєднатися до групи осіб. Тоді як модель за принципом неучасті/відмови (opt-out) полягає в тому, що груповий позов може автоматично включати всіх осіб, які підпадають під наданий позивачем опис групи, якщо тільки хтось у групі не відмовиться від позову [21, с. 44]. Наприклад, у Франції, Італії і Німеччині діє механізм opt-in (особа подає заяву про приєднання до групового позову), Великобританія і Португалія пропонують механізм opt-out (особа за замовчуванням вважається такою, що приймає участь у груповому позові, і тільки якщо хоче вийти – подає заяву), а у Бельгії діє симбіоз обох механізмів, де суд вирішує який механізм застосовується, виходячи із обставин справи [22].

Незважаючи на значну затребуваність у світі групових позовів, даний інститут досі не імплементовано у процесуальне законодавство України. У той час, як його використання суттєво сприяло б ефективному захисту прав та інтересів, особливо у корпоративних спорах: наприклад, у справах щодо порушень корпоративних прав міноритаріїв під час процедур примусового викупу та примусового продажу акцій (squeeze-out та sell-out), невиплати дивідендів на підставі рішення загальних зборів тощо. Наразі замість групового позову при вирішенні корпоративних спорів можливо використовувати кілька наступних механізмів:

1) інститут процесуальної співучасті осіб, однак процесуальна співучасть передбачає самостійну участь у справі кожного позивача, тоді як у групових позовах один представник подає позов в інтересах групи осіб, які не повинні брати участь у судовому процесі. На практиці, участь у справі значної кількості позивачів призводить лише до суттєвого затягування



та неефективності процесу. Крім того, процесуальна співучасть часто стає підставою повернення позовної заяви з підстав порушення правил об'єднання позовних вимог;

2) представництво інтересів групи учасників корпоративних відносин на підставі закону (наприклад, інтересів учасників інституту спільного інвестування компанією з управління активами);

3) учасники юридичної особи можуть приєднатися до похідного позову про відшкодування юридичній особі збитків, заподіяних їй посадовою особою.

Жоден з цих механізмів, як правило, не є достатньо ефективним та не може замінити собою груповий позов. Ми вважаємо відсутність у господарському процесуальному законодавстві даного інституту значною прогалиною, унаслідок якої відсутній і реально діючий механізм захисту групових прав та інтересів, зокрема корпоративних. У результаті, міноритарні акціонери, які в силу свого статусу і так перебувають у нерівному становищі порівняно з іншими учасниками, позбавлені можливостей для ефективного судового захисту своїх прав.

З огляду на це, ми пропонуємо закріпити у ГПК України право подання групового позову, визначивши останній як позов, що подається уповноваженою особою в інтересах значної кількості осіб, які не беруть участь у розгляді справи, та на кожного з яких розповсюджується прийняте судове рішення. На наш погляд, наразі для України більш оптимальною є модель групового позову за принципом *opt-in*, що дозволило б індивідуалізувати кожного члена групи та у подальшому спростити виконання рішення. Підстави групового позову повинні бути спільними для усіх членів групи: юридичні підстави (норми права, які обумовлюють вимоги) та фактичні (обставини та факти).

Зазвичай в основу групових позовів покладені істотні порушення законодавства та прав членів групи, тож, важливим є питання способу оприлюднення рішень за результатами їх розгляду. Підтримуємо позицію О. Кологойди, яка пропонує у рішенні суду про задоволення групового позову закріпити обов'язок відповідача опублікувати інформацію про прийняте рішення у встановлений судом термін в офіційних друкованих виданнях України, а також передбачити у законі розміщення судом повідомлення про відкриття провадження по груповому позову і про прийняте рішення на веб-порталі судової влади України [23, с. 124]. Додатково до цього, слушним вважаємо передбачити опублікування відповідачем рішення не лише у офіційних друкованих виданнях, а і на власному веб-сайті (за його наявності).

Висновки. Сторонами корпоративного спору слід вважати юридичну особу корпоративного типу та її учасника (засновника, члена, акціонера), у тому числі того, який вибув. При цьому, юридичною особою корпоративного типу ми пропонуємо вважати юридичну особу будь-якої організаційно-правової форми, засновану на об'єднанні майна та/або підприємницької чи трудової діяльності засновників, статутний капітал якої поділено на частки, управління справами якої здійснюється на засадах корпоративного управління, а її учасники наділені корпоративними правами та обов'язками. Окрім того, учасниками корпоративного спору можуть виступати і інші особи, які не наділені корпоративними правами, проте їх дії можуть призводити до порушення корпоративних прав інших учасників: посадові особи юридичної особи, державні реєстратори, нотаріуси, професійні учасники ринку цінних паперів. Пропонуємо також визнати кінцевого бенефіціарного власника учасником корпоративного спору у якості уповноваженого представника юридичної особи-нерезидента, для оптимізації розгляду справ за участі іноземних осіб. Разом з тим, ми не підтримуємо визнання таким учасником органу корпоративного управління, зважаючи на 1) відсутність у нього корпоративних прав; 2) відсутність процесуальної правосуб'єктності; 3) вираження таким органом волі фізичних осіб, що входять до його складу, та відсутність власної волі.

Особливістю корпоративних спорів є множинність їх учасників, однак господарське процесуальне законодавство досі не передбачає дієвого механізму захисту корпоративних прав групи осіб (наприклад, міноритарних акціонерів у справах щодо примусового викупу



та примусового продажу акцій). З огляду на це, пропонується закріпити у ГПК України право подання групового позову, визначивши його як позов, що подається уповноваженою особою в інтересах значної кількості осіб, які не беруть участь у розгляді справи, та на кожного з яких розповсюджується прийняте судове рішення.

Список використаних джерел:

1. Господарський процесуальний кодекс України : Закон України від 06.11.1991 № 1798-ХІІ, в редакції від 15.12.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12#Text> (дата звернення: 14.01.2022).
2. Цікало У. Поняття, ознаки та організаційно-правові форми юридичних осіб корпоративного типу за чинним законодавством України. *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2010. № 51. С. 223–230.
3. Кравчук В.М. Корпоративне право. Науково-практичний коментар законодавства та судової практики. Київ, 2005. 720 с.
4. Кузнецова Н.С. Корпоративні спори: поняття, ознаки, зміст та визначення підвідомчості. *Вісник Верховного Суду України*. 2008. № 2. С. 34–39.
5. Джемилова Ф.С. Усовершенствование правового регулювання разрешення корпоративных споров. *Ученые записки Таврич. нац. ун-та им. В.И. Вернадского. Серия: Юридические науки*. 2013. Т. 26 (65). № 1. С. 350–353.
6. Щербина О.В. Правове становище акціонерів за законодавством України. Київ, 2001. 158 с.
7. Лукач І.В. Господарсько-правове регулювання корпоративних відносин в Україні: теоретичні проблеми : дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.04. Київ, 2016. 474 с.
8. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 12 січня 2021 року у справі № 127/21764/17. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95242274> (дата звернення: 14.01.2022).
9. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 26 лютого 2020 року у справі № 750/3192/14. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/88168781> (дата звернення: 14.01.2022).
10. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 09 квітня 2019 року у справі № 916/1295/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/81394399> (дата звернення: 14.01.2022).
11. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 06 квітня 2021 року у справі № 910/10011/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96695006> (дата звернення: 14.01.2022).
12. Кібенко О.Р., Уркевич В.Ю. Підходи Великої Палати Верховного Суду до визначення юрисдикційності спорів. URL: <https://sud.ua/ru/news/blog/164290-pidkhodi-velikoyi-palati-verkhovno-go-sudu-do-viznachennya-yurisdiktsiynosti-sporiv> (дата звернення: 14.01.2022).
13. German Stock Corporation Act (Aktiengesetz). URL: https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_aktg/ (дата звернення: 14.01.2022).
14. Щербина В.С. Суб'єкти господарського права. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 263 с.
15. Вінник О.М. Теоретичні аспекти правового забезпечення реалізації публічних і приватних інтересів в господарських товариствах : дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.04. Київський нац. ун-т імені Тараса Шевченка. Київ, 2004. 631 с.
16. Кибенко Е.Р. Корпоративное право Украины : учебное пособие. Харьков : Эспада, 2001. 288 с.
17. Жорнокуй Ю.М. Цивільно-правова природа корпоративних конфліктів в акціонерних товариствах : автореф. дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.03. Харків, 2016. 44 с.
18. Постанова Великої Палати Верховного Суду у Постанові від 10 вересня 2019 року у справі № 921/36/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/85412893> (дата звернення: 14.01.2022).



19. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 13 березня 2019 року у справі № 202/30/17. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/81139235> (дата звернення: 14.01.2022).

20. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України від 06.12.2019 № 361-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text> (дата звернення: 14.01.2022).

21. Романюк Я.М., Майстренко Л.О. Масовий позов: загальна характеристика, зарубіжний досвід і перспективи впровадження в Україні. *Вісник Верховного Суду України*. 2015. № 3 (175). С. 35–47.

22. Дядюк Є. Групові позови: бізнесу приготуватися. URL: https://biz.ligazakon.net/analitics/203274_grupov-pozovi-bznesu-prigotuvatisya (дата звернення: 14.01.2022).

23. Кологойда О.В. Інститут групового позову в господарському процесі. «Перші наукові читання пам'яті професора Пронської Грацієлли Василівни»: Збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції. Київ : Талком, 2021. С. 117–125.

